

Školní pedagogika

Mgr. Zdeněk Hromádka, Ph.D.
13549@mail.muni.cz

KURIKULUM

- významy pojmu kurikulum:
  1. vzdělávací program, projekt, plán
  2. průběh studia a jeho obsah
  3. obsah veškeré zkušenosti, kterou žáci získávají ve škole a v činnostech vztahujících se ke školnímu vzdělávání
  4. Seznam vyučovacích předmětů a jejich časové dotace pro pravidelné vyučování na daném typu vzdělávací instituce

KURIKULUM

- výraz KURIKULUM je odvozen z latinského currere (běžeti)
- CURRICULUM VITAE - průběh života

FILOZOFICKÁ TEORIE KURIKULA

- Zabývá se tím, co vložit do rámce zkušeností, které má mladý člověk získat ve škole
- Filozofie výchovy
- K čemu vlastně má školní vzdělávání sloužit, k jakým ideálům má vychovávaného jedince směřovat?

FILOZOFICKÁ TEORIE KURIKULA

- kurikulum “orientované na cíle” verzuš “vstřícný model kurikula“
- Podle E.W. Eisnera lze většinu kurikulárních projektů zařadit do 5 konfliktních koncepcí:
  - Koncepce orientující se na strukturu poznání - tradiční členění na předměty; důraz na učivo jako soubor poznatků jednotlivých věd
  - Koncepce rozvoje kognitivních procesů - schopnost myslet je důležitější než seznam fakt
  - Koncepce orientovaná na technologii vyučování - důraz je na metodě předávání (obvykle se zdůrazňují didaktické inovace)
  - Koncepce seberealizace dítěte - dát žákovi prostor, aby objevoval svět
  - Koncepce nápravy společnosti - vzdělání je možnost řešit nešvary společnosti

FILOZOFICKÁ TEORIE KURIKULA

- Boj mezi tvůrci jednotlivých vzdělávacích programů; uzavřenost (sektářství)
- Yves Bertrand vytvořil následující klasifikaci koncepcí edukace:
  - Spirituální koncepce (metafyzické, transcendentální)
  - Personální koncepce (humanistické, anarchistické, nedirektivní, otevřené, apod.)
  - Psychokognitivní koncepce (rozvoj kognitivních dovedností žáka; konstruktivismus)
  - Technologické koncepce (systémové)
  - Sociokognitivní koncepce (společenský a kulturní kontext při výstavbě poznatkového světa)
  - Sociální koncepce (výchova má umožnit řešení soc. problémů)
  - Akademické koncepce (tradicionalistické, klasické; předávání trvalých hodnot, znalostí a dovedností; důraz na klasické vzdělání)

Soudobé teorie vzdělávání

- Sociální teorie (Freire Paulo 1921-1984 výchova negramotných mas ve třetím světě - sociální uvědomění; syntéza křesťanského a marxistického přístupu; kritická pedagogika Ericha Fromma; ekosociální teorie vzdělávání - globální pohled)
- Technologické teorie (systémová tendence - vymezení cíle a tvorba struktury; audiovizuální pomůcky; výcvik)
- Spiritualistické teorie - (1. proud tradiční charakter předávání náboženských poznatků; 2. proud: Tao, Zen, kosmické vědomí a 70´ ; Marilyn Ferguson: Věk Vodnáře)
- Personalistické teorie (Rogers - všechny lidské bytosti mají pozitivní směřování, nejvyšší autoritou je zkušenost)
- Systém klasického vzdělávání - dobré vzdělání - alternativa k demokratickému vzdělávání
- Kognitivně psychologické teorie (Bachelard „Neznalost je jistou formou poznání - síť vzájemně se podporujících omylů“)

FILOZOFICKÁ TEORIE KURIKULA

- Dnes se nejčastěji třídí filozofické přístupy ke kurikulu následujícím způsobem:
  - Akademická “filozofie” kurikula (velké hodnoty civilizace obsažené ve vědeckém poznání a klasickém umění)
  - Esencialistická (obsah učiva je dán potřebami občana dnešní informační společnosti)
  - Polytechnická (zvládnutí praktických dovedností; porozumění technologiím; obsah učiva je dán potřebami trhu práce)
  - Aktivistická (sociokritická, globální, rekonstrukční; vědomosti pro změnu společnosti, např. v oblasti ekologie, rasové diskriminace, apod.)
  - Personální (rozvíjení jedinečných nadání každého žáka - učivo vychází z potřeby a nadání konkrétního žáka)

FILOZOFICKÁ TEORIE KURIKULA

- Kurikulum jako výběr kultury určité společnosti
- Co když společnost netvoří jednotá kultura? Má právo společnost vnučovat kurikulum své kultury jiným kulturám?
- Speciální školy? (např. pro dělnické žáky - naučit je, jak se bránit budoucímu vykořisťování)

Empirické a praktické směry v kurikulární teorii

- Věda (pozitivistická) překračuje své kompetence, když se snaží stanovit cíle vzdělávání
- Věda může pouze popisovat, porovnávat, zkoumat, jak jednotlivé principy po svém zavedení ovlivnily průběh a produkty edukačních dějů

Empirické a praktické směry v kurikulární teorii

- Vymezení kurikula jako linie zaměřené na konkrétní procedury výběru, struktury a uspořádání toho, co má být obsahem školní edukace
- Doyle: kurikulum je nutné chápat jako obsah toho, čemu se ve škole vyučuje. Klíčovou otázkou je, jak převádět obsahy lidského poznání (z věd) do zjednodušené, didakticky uzpůsobené podoby

Empirické a praktické směry v kurikulární teorii

- Pro nás je klíčové pojetí kurikula jako OBSAH VZDĚLÁVÁNÍ
- České a zahraniční prameny pro teorii a výzkum kurikula v Moderní pedagogice (Průcha 2002)

Formy existence kurikula

- Co je to obsah vzdělávání?
- Je obsah totéž co učivo?
- Obsah: témata, informace (poznatky), plánované dovednosti, hodnoty, postoje, zájmy, ale někdy se také do obsahu řadí formy a prostředky výuky, plánované cíle a standardy vzdělávání

Formy existence kurikula

• **Formy**

- (A) koncepční forma (vize, plány toho, co má být obsahem)
- (B) projektová forma (projekty obsahu)
- (C) realizační forma (prezentovaný obsah subjektům edukace)
- (D) výsledková forma (obsah percipovaný subjekty edukace)
- (E) efektové forma (obsah fungující na straně subjektů)

• **Produkty**

- dokumenty školské politiky, národní priority, aj.
- vzdělávací programy, standardy, osnovy, učební plány, aj.
- konkrétní akty prezentace učiva realizované učiteli
- vzdělávací výsledky („osvojené učivo“ subjekty výuky v průběhu vzdělávání)
- efekty obsahu vzdělávání v profesní kariéře, aj.

Formy existence kurikula

- Pozor! Plánovaný obsah vzdělávání nemusí být totožný s realizovaným obsahem vzdělávání
- Tři roviny, v nichž se kurikulum analyzuje:
  1. zamýšlené kurikulum (co je v dané zemi plánováno jako cíl a obsah vzdělávání)
  2. realizované kurikulum (učivo skutečně předané žákům v konkrétních školách a třídách)
  3. dosažené kurikulum (učivo, které si žáci skutečně osvojili)

Formy existence kurikula

- Projektování (programování) kurikula v dané škole (Španělsko; minimum)
- Učitelé jsou druhými konstruktéry kurikula

Kurikulum realizované ve vzdělávacích programech

- To, co je obsahem vzělávání ve školách, je obvykle vymezováno v kurikulárních dokumentech, jimiž jsou učební plány, učební osnovy, učebnice, didaktické testy, metodické pokyny, ale především RVP

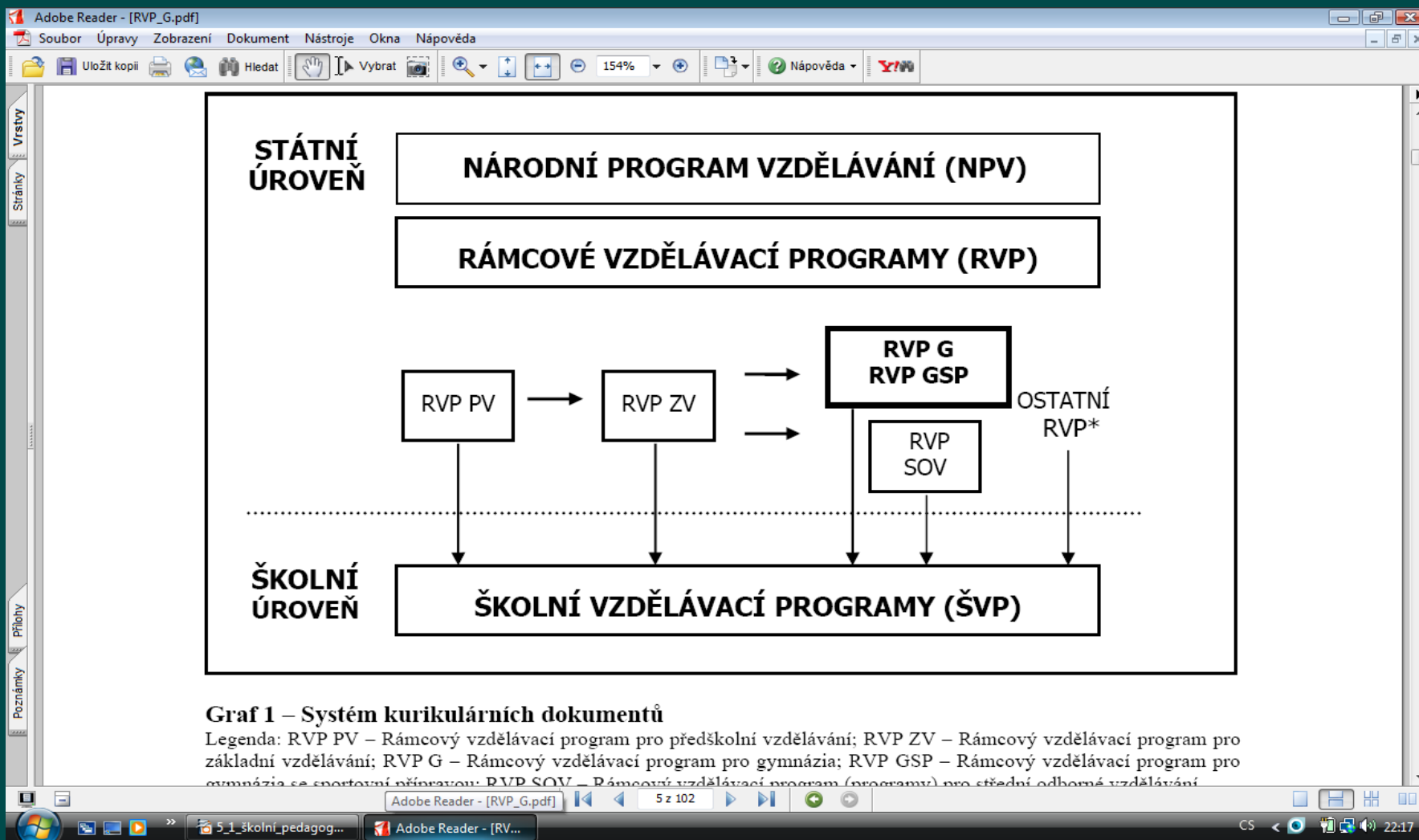
Kurikulum realizované ve vzdělávacích programech

- Nový typ dokumentu: vzdělávací program
- Vzdělávací program obvykle vymezuje tyto složky kurikula:
  - koncepce vzdělávání pro vzdělávání celé země
  - cíle tohoto vzdělávání
  - učební plán
  - učivo (témata učiva v jednotlivých předmětech)
  - cílové standardy (požadavky, co mají žáci umět v určitém ročníku...)
  - implementační plán (seznam kroků, jimiž bude program zaváděn do praxe)

Kurikulum realizované ve vzdělávacích programech

- VP Základní škola; VP obecná škola; VP Národní škola
- Rámcový vzdělávací program (RVP) a školní vzdělávací program (ŠVP)

Kurikulum realizované ve vzdělávacích programech

Národní kurikulum a vzdělávací standardy

- Národní kurikulum: kurikulum garantované státem, společný národní rámec vymezující obsah vzdělávání pro veškerou populaci mládeže
- Systém národního kurikula v sobě zahrnuje
  - vymezení obsahu vzdělávání
  - stanovení standardů vzdělávání
  - zřízení a fungování institucí a nástrojů jimiž se realizace vzdělávání monitoruje
  - vytvoření vztahu mezi systémem národního kurikula a veřejností (aby kurikulum bylo bráno jako věc veřejného zájmu)

Cílové standardy a kmenové učivo

- Cílový standard se chápe jako soubor zamýšlených, společensky žádoucích vzdělávacích cílů přiměřených věkovému stupni a zralosti žáků a požadavkům na vzdělanostní a osobnostní profil absolventa vzdělávání
- Kmenové učivo vyjadřuje obsahové jádro vzdělávání, jeho podstatné prvky, které jsou předmětem vzdělávání. Zahrnuje klíčové, věcně i formativně nosné okruhy poznatků, s nimi spojené činnosti a aplikace na praxi

Kompetence

- Klíčové kompetence: Soubor požadavků na vzdělávání zahrnující podstatné vědomosti, dovednosti a schopnosti univerzálně použitelné v běžných pracovních a životních situacích
  - Nejsou vázány na jednotlivé předměty
  - Součást obecného základu vzdělávání
  - Kompetence učitele
  - Kompetence žáka

POUŽITÁ LITERATURA

- PRŮCHA, J. *Moderní pedagogika*. Praha : Portál, 2002. ISBN 80-7178-631-4.
- PRŮCHA, J.; WALTEROVÁ, E.; MAREŠ, J. *Pedagogický slovník*. Praha : Portál, 2003. ISBN 80-7178-772-8.
- *Rámcový vzdělávací program pro gymnázia*. Praha : VUP, 2007.